

Számítógéppel olvasható adattárak alkalmazásának lehetősége a tudományos tájékoztatás újabb területein

KOVÁTS Zoltán

A szerző a Kulturális Minisztérium Könyvtárügyi Osztálya számára állította össze a gépi adattárak jegyzékét. Lapunkban terjedelmi okokból az adattárakról megadott jellemzők közül csak néhányat közölhetünk. (Szerk.)

A szaktudományok művelői nem először találják magukat szemben a szakirodalmi áradat problémáival. A XIX. sz. elején a szakirodalmi áradat szakterületenként kb. 10^4 számú közleményt jelentett évente. Ennek a problémának megoldását a referáló lapok típusának feltalálása, a szekunder irodalom alkalmazása jelentette. A kémia szakterületén az 1830-as években jelent meg a Chemisches Zentralblatt elődje, amely a világ számottevő kémiai folyóiratainak valamennyi közleményéről rövid kivonatot közölt csupán, a kémián belül tovább finomított szakterületek szerinti csoportosításban.

Az évi 10 000 közleményt kitevő szakirodalmi termés azonban egy évszázad alatt kb. megtízszereződött, és az ötvenes évek elején elérte illetve meghaladta a fontosabb tudományterületeken az évi 10^5 közleményt. Az adattömeg egy nagyságrenddel történt megnövekedése a feldolgozás módszerében is változást követelt. A szakirodalmi áradat második hullámának leküzdésére az elektronikus számítógépekkel végzett adatfeldolgozás nyújtott lehetőséget. Az évi 100 ezres nagyságrendű szakirodalmi termés mutatóinak emberi erővel, hagyományos módon történő átvizsgálása is lehetetlenné vált a gyakorlati munkát végző kutatók számára. A teljes világirodalom áttekintését - aminek igényét az élenjáró kutatók sohasem adták fel - csupán a számítógéppel olvasható adattárak alkalmazása és a gépi uton történő szakirodalomkeresés bevezetése biztosíthatja.

SZÁMÍTÓGÉPPEL OLVASHATÓ ADATTÁRAK

A számítógéppel olvasható adattárak különböző szempontok szerint csoportosíthatók. A gépi adathordozó minősége szerint lehetnek; mágneszalagon, tárcsán, ill. dobon rögzített adattárak.

Az adattárakat használatuk szerint is két csoportra oszthatjuk: adattárakra és adatbankokra. Az adattárak általában szakirodalmi, bibliográfiai adatok visszakeresését szolgálják, rajtuk bármely típusu hordozón bibliográfiai adatok, annotációk, esetleg referátumok vannak rögzítve. Alkalmazásuk többnyire ún. "off line" módszerrel történik, vagyis az összegyűjtött kérdéseket és az adattárat betáplálják a számítógépbe, amely azután meghatározott időközönként elvégzi a válogatást, rendezést és a kiírás után közvetlenül olvasható formában szolgáltatja a bibliográfiát a megbízó számára.

Az adatbankok ezzel szemben ún. "on line" módszerrel dolgoznak, vagyis az adattár állandóan hozzáférhető a számítógépben a távolban levő kérdező számára. A nagy számítógéphez telefonvonal segítségével kapcsolódnak az ún. terminálok, a felhasználó végkészülékei, amelyek telex-automatához hasonló távirógépek vagy televízióhoz hasonló képernyős berendezések, esetleg kisebb számítógépek lehetnek. Az on line üzemben a kutató mintegy párbeszédet folytat a központi számítógéppel saját készülékének segítségével. A választ több készülék párhuzamos üzemeltetése esetén is gyakorlatilag azonos időben kaphatják meg a kérdezők, a központnak ún. time sharing munkamódszere következtében.

Ezekben az adatbank-szerűen működő központokban is lehet bibliográfiai adatokat tárolni és lehet meghatározott időszakaszban összegyűjtött szakirodalmi adatok közül - például az utolsó 3 év anyagából - szakirodalmat válogatni. A közvetlen és gyors hozzáférhetőséget, az azonnali választ az adatbankok esetében a tárcsa- illetve dob-memóriák teszik lehetővé. A szalag-memóriák erre nem alkalmasak, mert "elolvasásuk" a gép számára is viszonylag hosszú időt vesz igénybe.

Az adatbankok azonban a szakirodalmi adatok helyett többnyire faktográfiai adatokat tartalmaznak és tesznek visszakereshetővé, például különféle anyagok, vegyületek fizikai kémiai tulajdonságait, mechanikai sajátosságait, élettani hatásukat, vagy időjárás, pénzforgalmi stb. adatokat tartalmaznak, és állnak ezek területén pillanatszerűen a felhasználó rendelkezésére. A hozzánk földrajzilag legközelebb lévő, műszaki irodalmi adatokat tartalmazó, azonnali válaszadásra képes, retrospektív bibliográfia összeállítására is alkalmas szakirodalmi adatbank az ESRO, European Space Research Organisation dortmundi adatbankja. Megfelelő minőségű telefonvonal bérlése esetén a hazai számítógépek között is bizonyára lehetne találni olyat, amely a kapcsolat létesítésére alkalmas lenne.

A tanulmány mellékleteként ismertetett adattárak többnyire szakirodalmi adatokat tartalmazó nem hagyományos dokumentumok, amelyek alkalmasak arra, hogy meghatározott szakterületen működő kutatók számára a világirodalom jelentős részéről biztosítsák az áttekintést, lehetővé tegyék számukra a világirodalom szakszemponatok szerint legfontosabb közleményeinek kiválogatását és felhasználásuk révén a kutatómunka határfokának javítását. Az adattárak alkalmazása mindenesetre feltételezi meghatározott felhasználói kör és társadalmi igény fennállását, valamint a tájékoztató szolgáltatás megszervezésére és megbízható üzemeltetésére alkalmas információs központ létezését.

A kiválasztott szakterület információs központja lehet a tudományág szakkönyvtára vagy a szakterület tárcaszintű tájékoztató intézménye, amely a gépi adattár igénybevevőinek megszervezésére, az igények begyűjtésére és kérdéseik megfogalmazására, azonkívül az adattár futtatására vállalkozó számítógépközpont felkutatására és a kereső program megírására is vállalkozik. Ugyancsak fontos az is, hogy az információs központ a számítógépes bibliográfiák felhasználóit ellássa a bibliográfia alapján relevánsnak feltételezett dokumentumok teljes szövegével is - eredetiben vagy másolatban. Amennyiben az információs központ az igényelt dokumentumok eredetijével nem rendelkezik, könyvtárközi kölcsönzés útján gondoskodni kell azok beszerzéséről és a használóknak rendelkezésre bocsátásáról.

A gépi bibliográfiához és rendelkezésre bocsátáshoz az információs lánc harmadik tagjaként fordító szolgálatot is célszerű szervezni. A fordító szolgálatot az információs központ ügyfelei közt található nyelvet tudó szakemberek közül lehet kiválasztani és a fordítást szerződéses munkaviszonyban elvégeztetni. A szakemberek nyelvtudásának felhasználása és egymás közötti közvetlen kapcsolatainak közvetítése a legfőbb biztosítéka a fordítások megfelelő szakmai színvonalának és gyors végrehajtásának.

Az információs központ és tudományági szakkönyvtár funkcióinak egy intézményben való egyesítése és összevonása gazdaságilag is indokolt. Az információs központ tájékoztató tevékenységéhez ugyanis minél szélesebb dokumentumbázist igényel, amely gyakorlatilag azonos a szakterület tudományági szakkönyvtárának tevékenységéhez szükséges dokumentumbázissal.

EGYES SZAKTERÜLETEK ADATTÁRAI

A tudományos kutatómunka fejlettsége és a hazai igények a következő szakterületeken teszik indokolttá az előbbieken vázolt intenzívebb tudományos tájékoztató tevékenységet, és annak első lépcsőfokaként a gépesített bibliográfiai szolgáltatás bevezetését:

1. a biológia és orvostudomány
2. a mezőgazdaság, növény- és állattenyésztés,
3. társadalomtudományok, mint pl. politika, jogtudomány, szociológia, munkaügy, oktatás és nevelés,
4. általános bibliográfiai tájékozódás és ezen belül az informatika és könyvtártudomány, valamint a gépi adatfeldolgozás tekintetében.

Az előbb felsorolt szakterületeken ismertetett adattárakat a következő legfontosabb adatokkal célszerű jellemezni:

1. Az adattár címe. Ez többnyire betűszó, amelynek feloldását is érdemes ismertetni.
2. Az adattár szerkesztőjének ill. kiadójának neve és pontos címe.
3. Az adattár kiadásának ill. megjelenésének éve, a megjelenés gyakorisága.
4. A szakterület körülírása, a figyelt dokumentumok köre és az évente megjelenő referátumok száma.
5. Az adattár szerkezetére jellemző tárolt adatfélésegek, közülük külön kiemelve azok, amelyek visszakeresésre is alkalmasak.
6. A program hozzáférhetősége, megvásárolhatósága ugyancsak fontos szempont.
7. A technikai jellemzők: mint például a csatornaszám, jelsűrűség, vagy az alkalmazható számítógép.
8. Szervezés szempontjából ugyancsak lényeges az adattár előfizetési díja, vagy pedig az esetleg előfizethető szolgáltatás díja.

A mellékelt adatlapokat a fent említett szempontok szerint igyekeztem összeállítani. Az adatok egy részét a kiadó intézmények közvetlen ismeretéből, más részét az OECD 1971-ben megjelent kiadványából (1), illetve az American Institut of Physics 1970-ben megjelent kiadványából (2) merítettem.

A biológia és orvostudomány területén több széles folyóiratbázison szerkesztett, nagy áttekintést biztosító adattár is található. A Chemical-Biological Activities (CBAC) a Chemical Abstracts Service kiadványa. Ez a körülmény biztosítja annak, hogy a CBAC mind szakmai színvonal, mind pedig átfutási idő szempontjából a legmagasabb követelményeket is kielégíti. Az adaptálás ellen szól viszont, hogy a Chemical-Biological Activities a Chemical Abstracts Service másik kiadványának, a Chemical Abstracts Condensates-nek (CACon) a része, amennyiben annak az 1-5-ig és 62-64-ig sorszámozott szekcióit tartalmazza. Előfizetési díja 3545 \$, szemben a teljes CACon 2500 \$-os előfizetési díjával. A CBAC adattár felhasználói számára mégis megtakarítást jelenthet a kisebb terjedelmű adattárért kifizetett nagyobb előfizetési díj, mert a CACon biológiai, biokémiai információk szempontjából értéktelen anyagának eltávolításával létrehozott CBAC segítségével lényegesen kevesebb gép-
idő-felhasználással ugyanannyi információ kikeresését teszi lehetővé. A Chemical Abstracts Condensates adattárat 1971 óta a VVEKK alkalmazza jeladó szelektív információszolgáltatás céljára. 1972 óta a Magyar Gyógyszeripari Egyesülés is előfizeti. Ennek következtében a biológiai jeladó információt igénylők számára a Chemical Abstracts Condensates használatát, a gépi információkeresésnek a két párhuzamos példány valamelyik alkalmazójánál való megrendelését lehet javasolni.

Másik potenciálisan adaptálható adattár a BA Previews, amely ugyancsak széles dokumentumbázison biztosítja a biológiai világirodalom áttekintését. Előfizetési díja évi 3800 \$, ami nem haladja meg a szokásos összeget és az ismertetőben jelzett kiadói jogdíj ugyancsak szokványosnak tekinthető az amerikai tudományos információkat előállító intézményeknél. Amennyiben a biológiai szakterületen dolgozók nem a Chemical-Biological Activities igénybevételét tartják célszerűnek, hanem saját tájékoztató szolgáltatás megszervezését tűzik ki célul, abban az esetben a Biological Abstracts Previews megrendelése és adaptálása célszerű.

Ugyanennek az adattárnak orvosi vonatkozásai is vannak, és ezért bizonyos fokig alkalmas a MEDLARS adattár pótlására, amelynek terjesztését 1972-ben megszüntette a kiadó National Library of Medicine. Helyette az orvosi szakterületen megjelenő irodalmi adatokat adatbankba gyűjtik és az utolsó 3 év irodalmát közvetlen hozzáférésű adattárból on line módszerrel bocsájtják a felhasználók rendelkezésére. Az orvosi-biológiai adattárnak ezt a közvetlen hozzáférésű, adatbank jellegű szolgáltatását - a MEDLINE-t - sajnos egyelőre magyarországi terminálról igénybe venni nem lehet. Érdemes azonban fontolóra venni az orvostudományok speciális részterületein felajánlott különböző szolgáltatások előfizetését, vagyis az adattárak közvetett adaptálását, például az agy- és idegsebészet, a pszichológia, kórházügy, vagy a közegészségügy területén.

A mezőgazdasági szakterületen adaptálásra legalkalmasabbnak látszik a National Agricultural Library CAIN című adattára, amely megfelelően széles dokumentumbázisról elég nagy terjedelemben gyűjti a szakirodalmi adatokat és mint az Egyesült Államok mezőgazdasági tájékoztató szervezetének kiadványa, igen kedvező áron kapható. Az AGRINDEX, a CCM Information Corporation kiadványa, minőségben megközelíti a

CAIN-t; mivel azonban nem állami szubvencióval rendelkező intézmény kiadványa, előfizetési díja is lényegesen magasabb az előbbiénél.

A társadalomtudományok területén adaptálásra legalkalmasabbnak látszik a Social Science Citation Index, az Institute for Scientific Information kiadványa. A társadalomtudományok területén szokatlanul szélesnek tekinthető a kb. 3000 figyelt folyóírra kiterjedő dokumentumbázis, különös tekintettel arra, hogy az Institute of Scientific Information igen jó érzékkel válogatja össze a szakterület legfontosabb folyóiratait. Az adattár a társadalomtudományok széles körét: antropológiát, történelmet, jogot, közegészségügyet, városrendezést, stb.-t átfogva univerzálisnak tekinthető, sokoldaluan használható. A társadalomtudományok szűkebb szakterületére specializálódott adattáraknak hazánkban feltehetően csak korlátolt számú igénybevevője lehetséges, éppen ezért előfizetésük és használatuk nem elég gazdaságos és adaptálásuk gazdasági szempontok miatt kevésbé indokolt.

Ez alól egyedül a pedagógiai tárgykör számítógépes adattára, az ERICTAPES kivétel, amely mind dokumentumbázisát, mind a várható felhasználás szempontját tekintve adaptálásra alkalmas és javasolható. Előfizetési díja kereken évi 1300 \$. Alkalmazását megkönnyíti az, hogy 9 csatornás, 800 bpi-s jelsűrűségű formátumban kapható, amelynek feldolgozására több hazai számítógép is alkalmas.

Az általános bibliográfiai tájékozódás és ezen belül az informatika és könyvtártudomány tekintetében a MARC II adattár adaptálásától várhatók a legszélesebb érdeklődésre számot tartó előnyök. A washingtoni Library of Congress szerkesztésében készülő adattár a Föld kb. 20 legnagyobb könyvkiadói tevékenységgel rendelkező államának nemzeti bibliográfiáit foglalja össze. A tárgykörök szerinti visszakeresés lehetősége biztosítja a meghatározott gyűjtőkörű, jól definiált profilu szakkönyvtárak állománygyarapítási tevékenységének jelentős mértékű megjavítását. Az említett országok nemzeti bibliográfiájának áttekintésével tervszerűen szelektálhatják és választhatják ki a szakterületükön legfontosabb irodalmat, tehetik ezáltal lehetővé a rendelkezésükre álló devizakeret leghatásosabb felhasználását.

A rendelkezésemre álló tájékoztató anyag (1) szerint a MARC II adattár 800 \$ évi előfizetési díjért is kapható, ellentétben a régebbi terjesztési szisztémával, amely szerint csak az együttműködésben részt vevő államok nemzeti könyvtárai kapták meg cserealapon a többi résztvevő nemzeti bibliográfiáinak MARC II szabvány szerinti címléírásban készült adattárait. Amíg a hazai nemzeti bibliográfia MARC II szabvány szerinti gépi adattára el nem készül, feltétlenül hasznos lenne az adattár előfizetése évi 800 \$-ért és használatának begyakorlása.

A könyvtártudományi és informatikai szakterületen ismerttetett többi adattárat az igénybevevők szűk köre miatt, illetve a tárolt adatok viszonylag csekély tömege miatt nem tartom sürgősen adaptálandónak. Kivételnek tekinthető ez alól a gépi adatfeldolgozással foglalkozó programok legfontosabb jellemzőit ismertető adattár, amely a programkészítésre irányuló hazai erőfeszítések jelentős hányadának megtakarítását teszi lehetővé. Ennek azért tulajdonítok nagyobb jelentőséget, mivel 1-1 új gépi adatfeldolgozó

és információszétsugárzó rendszer bevezetésének többnyire a kereső program elkészítése a legmunkaigényesebb és legkülönlegesebb szakképzettséget igénylő része.

A használható program átvételének lehetősége az egész információs szolgáltatás bevezetését meggyorsítja és gazdaságossá teszi.

A GÉPI ADATTÁRAK FEJLŐDÉSE

Befejezésül legyen szabad a gépi adattárak használatának várható fejlődését felvázolnom:

Az American Institute of Physics 1970-ben megjelent kiadványa (2) 26 intézmény 50 féle gépi adattárát írja le. Közülük 40 bibliográfiai jellegű és a kereskedelmi forgalomban kapható.

Az 1971-ben kiadott OECD jegyzék (1) 100 nagyobb információs szervezet 141 működő tájékoztató rendszerét illetve szolgáltatását ismerteti. A 141 közül 108-nak az előállítása történik gépi módszerrel, és 56 a száma azoknak az adattáraknak, amelyek kereskedelmi forgalomban is beszerezhetők, előfizethetők.

Az adattárak és az alkalmazásukra alapított szolgáltatások száma a hatvanas évek eleje óta folyamatosan nő. A gépi információs szolgáltatások a könyvtárak hagyományos szolgáltatásainak egyre természetesebb kiegészítőivé válnak. Hazai alkalmazásukra fokozatosan ott kerül sor, ahol a szakterületen használt információk tömege manuális módszerekkel már nem kezelhető, és ahol a kutatások fejlettsége megköveteli a tudományág irodalmának gyors és átfogó áttekintését.

✱

1. Inventory of major information systems and services in science and technology. Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris, 1971.
2. Kenneth D. Carroll: Survey of scientific-technical tape services. Information Division/American Institute of Physics, Washington D. C. 1970.

GÉPI ADATTÁRAK JEGYZÉKE

A közölt adatok:

1. Az adattár címe
2. Szerkesztője ill. kiadója
3. Mióta használják
4. A megjelenés gyakorisága
5. Szakterülete
6. A figyelt dokumentumok
7. A referátumok száma/év

1. BIOLÓGIA ÉS ORVOSTUDOMÁNY

1.1

1. BA. Previews = Biological Abstracts Previews
2. BIOSIS = Biosciences Information Service of Biological Abstracts
2100 Arch Street, Philadelphia, Pa. 19081. USA

3. 1971
4. havonta
5. valamennyi élettudomány: növénytan, állattan, mezőgazdaság és a gyógyítás biológiája is.
6. könyvek, 7500 folyóirat, kutatási jelentések stb.
7. kb. 300 000

1. 2.

1. CBAC = Chemical-Biological Activities
2. Chemical Abstracts Service
The Ohio State University, Columbus, Ohio 43210 USA
3. 1965
4. kéthetenként
5. biokémia
7. 39 000

1. 3.

1. ENDEX = Environmental Data Index
OASIS = Oceanic and Atmospheric Scientific Information System
2. NOAA = National Oceanic and Atmospheric Administration; ezen belül
ESIC = Environmental Science Information Centre

1. 4.

1. Current Index to Conference Papers in Life Sciences
2. CCM Information Corporation
909 Third Avenue New York, N.Y. 10022
3. 1969
4. havonta
5. élettudományok
6. 1200 kongresszus, konferencia, szimpozium
7. kb. 15 000 előadás/év

1. 5.

1. MEDLARS = Medical Literature Analysis and Retrieval System
2. National Library of Medicine
8650 Rockville Pike, Bethesda, Maryland 20014
3. 1964-1972
5. orvosi-biológiai
6. 2300 folyóirat
7. kb. 150 000-250 000, összesen 1 700 000

1. 6.

1. MEDLARS - Germany
2. DIMIDI = Deutsches Institut für Medizinische Dokumentation und Information
Weisshausstr. 27. Cologne 41. NSzK
3. 1968

5. orvosi-biológiai
6. főleg folyóiratok, beleértve a referáló lapokat is.
7. kb. 220 000

1.7.

1. MEDLINE = MEDLARS ON-LINE
2. National Library of Medicine
8650 Rockville Pike, Bethesda, Maryland 20014
3. 1971
4. kiegészítés az adatbankhoz havonta
5. orvosi, biológiai
6. 1200 folyóirat
7. átlag 450 000 az utolsó 3 év anyagából

1.8.

1. Virology Index
2. CCM Information Corporation
909 Third Avenue, New York, N.Y. 10022
3. 1968
4. negyedévenként
5. viruskutató
6. 1700 folyóirat
7. kb. 5000

1.9.

1. TIP = Toxicology Information Program
2. National Library of Medicine

1.10.

1. IPA = International Pharmaceutical Abstracts
2. American Society of Hospital Pharmacists
4630 Montgomery Avenue, Washington D.C. 20014 USA
3. 1964
5. gyógyszerek, gyógyítás, egészségügy
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.
7. kb. 15 000

1.11.

1. DE HAEN
2. Paul de Haen, Inc.
11 West 42-nd St., New York, N.Y. 10036, USA
3. 1963
5. orvosi-biológiai
6. kb. 400 folyóirat
7. 10 000

1.12.

1. NDC = National Drug Code directory
2. FDA = Food and Drug Administration
NTIS = National Technical Information Service hozza forgalomba
4. évente
5. gyógyszerek azonosító kódszáma
6. gyógyszerismertető
7. kb. 23 000

1.13.

1. NCMHI
2. National Clearinghouse for Mental Health Information
5. ideg- és elmebetegségek
7. kb. 150 000 irodalmi adat

1.14.

1. BIS = Brain Information Service
2. School of Medicine, University of California
Los Angeles, California, 90024. USA
3. 1964
5. ideglettan, ideggyógyászat, agysebészet stb.
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések
7. kb. 35 000

1.15.

1. Information Center for Hearing, Speech, and Disorders of Human
Communication
2. The John Hopkins Medical Institutions,
310 Harriet Lane Home, Baltimore, Maryland, 21205 USA
3. 1966
5. a hallás- és beszédhibák kiküszöbölése
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.

1.16.

1. PATELL = Psychological Abstracts Tape-Edition Leased or Licensing
2. National Information System for Psychology, American Psychological
Association
3. 1971
4. 1/4 évente
7. kb. 100 000

1.17.

1. SUPARS = Syracuse University Psychological Abstracts Retrieval Service
5. pszichológia
6. folyóiratok, monográfiák

1.18.

1. Dokumentation Krankenhauswesen
2. Deutsche Krankenhausinstitut,
4. Düsseldorf, Tersteegenstr. 9. NSzK
3. 1953
5. a kórházak működésével kapcsolatos irodalom
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.
7. kb. 5000

1.19.

1. WHO/BRIS = Biomedical Research Information Service
2. World Health Organization
Avenue Appia, CH 1211 Geneva, Switzerland
3. 1965
5. orvosi-biológiai kutatások nyilvántartása
6. kérdőívek 50 000 kutatóintézet 750 000 kutatási témájáról

1.20.

1. RGI = Research Grant Index
2. Research Documentation Section, Division of Research Grants;
National Institutes of Health, Bethesda, Maryland 20014, USA
3. 1961
5. orvosi, szociológiai és környezetvédelmi
6. kutatási jelentések a NIH által támogatott témákról
7. kb. 17 000

1.21.

1. Institut für Dokumentation und Information über Sozialmedizin und
Öffentliches Gesundheitswesen
2. Westerfelderstr. 17. P.O. 5408; 47 Bielefeld, NSzK
5. közegészségügy, munkaegészségügy, társadalombiztosítás
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.
7. kb. 50 000

2. AGRÁRTUDOMÁNYOK

2.1.

1. CAIN = Cataloging and Indexing Data Tapes
2. National Agricultural Library
Beltsville, Maryland, 20705 USA
3. 1970
4. havonta
5. mezőgazdaság és határterületei
6. könyvek, 5000 folyóirat, kutatási jelentések stb.
7. 120 000

2.2.

1. AGRINDEX
2. CCM Information Corporation
909 Third Avenue, New York, N.Y. 10022
3. 1970
4. havonta
5. mezőgazdaság
6. 85 % folyóirat, 5 % kutatási jelentés, 10 % monográfia
7. kb. 100 000

2.3.

1. FAODOC = Food and Agricultural Organization Documentation System
2. Food and Agricultural Organization of the United Nations;
Viale delle Terme de Caracalla, Rome, Italia
3. 1967
5. mezőgazdaság, erdészet, halászat
6. kizárólag FAO kiadványok (monográfiák, kutatási jelentések)
7. kb. 5000

2.4.

1. IFIS = International Food-Information Service
2. Commonwealth Bureau of Dairy Science and Technology
Land End House, Shinfield, Reading RG2 9AT Berks., England
3. 1968
4. havonta
5. élelmezéstudomány és élelmiszeripar
6. könyvek, folyóiratok
7. kb. 15 000

2.5.

1. FSTA = Food Science and Technology Abstracts
2. IFIS = International Food Information Service NSzK
7. 14 000

2.6.

1. AGRIS
2. FAO = Food and Agricultural Organization International Information System for Agricultural Science and Technology
3. A FAO 1971. évi határozata alapján 1973 végén kell üzembe lépnie
5. mezőgazdaság és élelmiszeripar

2.7.

1. WOOD
2. RIT = Royal Institute of Technology és a Swedish Forest Products Research Laboratory
Stockholm, Svédország
5. erdőgazdálkodás és fafeldolgozás
7. 15 000

2.8.

1. DARIUS
2. Institut Francais des Recherches Fruitieres Outre-Mer
6. rue du Général Clergerie, Paris 16 c.
3. 1965
5. Trópusi és szubtrópusi gyümölcsstermesztés
6. folyóiratok, könyvek, kutatási jelentések
7. kb. 5000

3. TÁRSADALOMTUDOMÁNYOK

3.1.

1. SSCI = Social Science Citation Index
2. ISI = Institute for Scientific Information
325 Chestnut Street Philadelphia, PA 19106, USA
3. 1973
4. 1/4 évenként
5. társadalomtudományok, antropológia, történelem, jog, közegészségügy, városrendezés stb.
6. kb. 3000
7. 100 000

3.2.

1. PIRS = Philosophers Information Retrieval System
2. Bowling Green State University Philosophy Documentation Center,
USA
3. 1967
5. filozófia
6. folyóiratok, monográfiák

3.3.

1. pol dok = Politische Dokumentation
2. Leitstelle Politische Dokumentation, Freie Universitat Berlin, Paulinerstr. 22. D1000 Berlin 45/Lichterfelde (Nyugat-B.)
3. 1965
5. politika és politikai tudományok
6. folyóiratok és referáló lapok

3.4.

1. ASC = Aspen Systems Corporation
2. ASC = Aspen Systems Corporation
5. jogszabályok
6. Az USA 50 szövetségi államának valamennyi érvényes jogszabálya
7. kb. 200 millió szó

3.5.

1. USAF-LITE = US Air Force, Legal Information Through Electronics
5. érvényes jogszabályok teljes szövegének tára
6. valamennyi érvényes USA jogszabály

3.6.

2. Queen's University - Kanada
3. 1971
5. az 1923 óta érvényben lévő kanadai törvények és egyéb jogszabályok teljes szövege angol ill. francia nyelven

3.7.

1. Supreme Cassation Court Law Research Data Processing System
2. Supreme Cassation Court
Palazzo di Giustizia, Piazza Cavour, 00100 Rome, Italy
3. 1970
5. bírósági ítéletek
6. az olasz bíróságok valamennyi ítélete

3.8.

1. "Responsa"
2. Izrael
3. 1969
5. teljes jogszabály-gyűjtemény
6. jogszabályok teljes szövege

3. 9.

1. SPIRES-II = Stanford Public Information Retrieval System
2. Stanford University USA
5. viselkedéstudományok, különös tekintettel az afrikai kérdések tanulmányozására

3. 10.

1. IDLRS = International Data Library and Reference Service
2. Survey Research Center,
University of California, Berkeley, California, USA
3. 1961
5. társadalomtudományok, különös tekintettel a fejlődő országok problémáira
6. folyóiratok és kutatási jelentések adatai

3. 11.

1. ISIS = Integrated Scientific Information Service
2. International Labour Office
CH 1211 Geneve 22. Schwitzerland
3. 1965
5. A munkaügy gazdasági és szociológiai vonatkozásai
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések
7. kb. 46 000

3. 12.

1. Centrum voor Sociaal-wetenschappelijke Documentatie en Literatuur-informatie
2. Keizersgracht, 569-571, Amsterdam-C, Holland
3. 1971
5. szociológia, antropológia, pszichológia, pedagógia, politikai tudományok, közigazgatás
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.

3. 13.

1. ERICTAPES
2. Educational Resources Information Center, National Institute of Education
400 Maryland Avenue, S.W. Washington, D.C. 20202
3. A sorozat: 1966, B sorozat: 1969 óta
4. 1/4 évenként vagy havonta (kivánság szerint)
5. A sorozat: Research in Education
B sorozat: Current Index to Journals in Education
6. B: kb. 500 pedagógiai folyóirat
7. A: kb. 10 000, B: kb. 20 000 ref/év

3.14.

1. bp = Bibliographie Pädagogik
2. Pädagogisches Zentrum
1. Berlin 31, Berliner Str. 40/41. (Nyugat-B.)
3. 1966
5. nevelés, neveléslélektan és szociológia, különös tekintettel a német nyelvű irodalomra
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések
7. kb. 12 000

3.15.

1. DUALab
2. National Data Use and Access Laboratories Inc.
5. az 1970. évi USA népszámlálás adatai

3.16.

1. U.S. Government Research and Development Reports
2. National Technical Information Service
5285 Port Royal Road, Springfield, Va. 22151, USA
3. 1970
4. kéthavonta
5. úrkutatás, atomenergia, honvédelem stb., műszaki tudományokon kívül társadalomtudomány is
6. főleg a nagy állami kutatóintézetek jelentései
7. kb. 12 000

3.17.

1. URBANDOC = Urban Renewal Documentation Project
2. City University of New York USA
3. 1971

3.18.

1. HRIS = Highway Research Information Service
2. Highway Research Board
2101 Constitution Avenue, Washington D.C. USA
3. 1967
5. a távolsági és helyi közlekedés műszaki, gazdasági, jogi stb. társadalmi problémái
6. könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések stb.
7. kb. 15 000

3.19.

1. AUTODOC = Automatic Documentation Section
2. Organization for Economic Co-operation and Development. OECD
Development Centre 94-rue Chardon-Lagarche, Paris XVI. France

3. kísérleti stádiumban van
5. gazdasági és társadalmi fejlődés, mezőgazdaság, munkaügy
5. OECD, FAO, ILO kiadványok

3.20.

1. Research Projects Being Carried out in Quebec Universities
2. Centre de Documentation - Université Laval
3. 1966
5. minden területen, korlátozás nélkül
6. a Quebec-Egyetemek kutatói által kitöltött adatlapok
7. 5000

4. ÁLTALÁNOS BIBLIOGRÁFIAI TÁJÉKOZÓDÁS, INFORMATIKA, KÖNYVTÁRTUDOMÁNY, GÉPI ADATFELDOLGOZÁS

4.1.

1. MARC = Machine-readable Cataloging
2. The Library of Congress
Washington, D.C. 20540
3. 1969
4. hetenként
5. angol nyelven megjelenő monográfiák
6. könyvek, kutatási jelentések, kongresszusi kiadványok
7. kb. 60 000 cimleírás

4.2.

1. SK ČSR = Státní Knihovna České Socialistické Republiky
2. The State Library of The Czech Socialist Republic
Praha 1, Klementinum 190, CSSR
3. 1958
5. társadalomtudományok, természettudományok
6. könyvek, bibliográfiák, folyóiratok, referáló lapok

4.3.

1. SWAP/FILE
2. CSTI = Centre of Scientific and Technological Information - Izrael
3. 1969
5. adattárakat nyilvántartó rendszer
"data bank of data banks"

4.4

1. ASTI = Automated System for Sorting Information
2. Laboratory for Computing Technique
Technical University, Brno, Tr. Obr.miru 21. ČSSR
3. 1967

5. multidiszciplináris
6. könyvek, bibliográfiák, folyóiratok, referáló lapok

4. 5.

1. NELINET =
2. = New England Library Information Network
5. a Marc II adattár
6. a Marc-rendszerhez csatlakozott államok nemzeti bibliográfiái
7. kb. 16 000 adat

4. 6.

1. AIDS = Automated Information and Documentation System
2. Central Comittee for Development of Automation and Computer Technique
Revoluční 24, Praha 1, ČSSR
3. 1968
4. havonta
5. számítástechnika és automatizálás
6. folyóiratok és kutatási jelentések
7. kb. 24 000

4. 7.

1. COSMIC = Computer Software Management and Information Center
2. University of Georgia
Barrow Hill, Athens, Georgia 30501, USA
5. számítógépek programjai
6. bármely intézményben készült program.

A könyvtárhasználattal összefüggő változások körvonalai a kulturális tevékenységek rendszerében

NAGY Attila

A vizsgálat tervét, módszereit HALÁSZ Lászlóval közösen dolgozta ki a szerző. A részletes kérdésfeltevést, a vizsgálati módszereket, valamint a kiinduló állapot jellemzőit bemutató kutatási jelentés időközben már megjelent: Halász László - Nagy Attila: Hatásvizsgálat könyvtárban I. Bp. 1974. NPI. A kötetéről jelen számunk ismertetést közöl (A szerk.).

Az olvasásszociológiai vizsgálatok gyarapodásával egyre több információhoz jutunk arról, hogy meghatározott társadalmi rétegek mikor, mit, mennyit és miért olvasnak, hogyan ágyazódik be az olvasás szabadidejük-